

Szavaink hatalma

Lekció: Jk. 3.1-12/Textus: Péld. 18.20-21, 10.18, 18.8, 10.19, 17.28, 15.1, 25.15, 16.24, 25.11-12, 10.20, Mt. 23.34b

2013. november 17.

A Példabeszédek könyvének egyik súlyos mondása a következő: *„Élet és halál van a nyelv hatalmában, amelyiket szereti az ember, annak a gyümölcsét eszi.”* Súlyos szavak ezek, amelyek szavaink sokszor át nem érzett súlyáról szólnak. Miért és hogyan élhetünk bölcsen a szavainkkal? Ezt a kérdést járják körbe a ma olvasott bölcsmondások, amelyek csak egy töredékét képezik mindannak, amit a Példabeszédek könyvében a beszédről olvasunk. Ha valaki bölcsen szeretne élni, ismernie kell 1. A szavak hatalmát, 2. Szavaink bölcs használatának jellemzőit, 3. Szavaink forrását.

I. Szavaink hatalma

A Példabeszédek könyve a bölcs beszéd jelentőségéről a szavaink hatalmának, erejének, messzemenő hatásának a fényében ír. *„Amit mond az ember, annak a gyümölcséből fog jóllakni a teste, és amit a beszéde terem, azzal kell jóllaknia.”* Ebben a mondásban két fontos gondolat van. Az első, hogy amit kimondunk, az olyan, mint az elvetett mag. A beszédünkkel elszórunk valamit, ami életképes, szárba szökken, és termést, gyümölcsöt hoz (*„amit beszéde terem...”*). A mi bölcsességünk pedig úgy szól, hogy *„a szó elszáll, az írás megmarad.”* Olyan világban élünk, ami telis-teli van beszéddel, üres, hiábavaló beszéddel. Amíg a régi embert, aki a természetben dolgozott, a madarak éneke, a szél susogása vette körül, és ő ilyenkor hallgatott, a városi embert szavak bombázzák. Jönnek és mennek... nem is fontos, nem is érdekel. Szavak áradatában akkor kapjuk fel a fejünket, ha valami valamiért fontos. De a többi elszáll. Könnyű, hiábavaló, talán értelmetlen, elillan. Nyilvánvaló, hogy ez formálja a szavakhoz, a beszédhez való viszonyunkat. *„Értelmetlenül”* fecsegő és szavaink súlyát komolyan venni nehezen tudó nemzedék vagyunk. És akkor azt mondja a bölcs, hogy a szó, amely elhagyja ajkunk, terem. Valóságot hoz létre, önálló életre kel, testet ölt. Nem elszáll a levegőbe, a semmibe, hanem önálló életre kel, hatást gyakorol, tetteket, gondolatokat, érzéseket hív életre, emberi kapcsolatokat formál. A súlytalan szónak is van súlya! - hiszen van hatása.

Másodszor, ez a gyümölcs, ez a hatás nemcsak másokat érint, hanem visszatér hozzánk. Annyira valóságosan, hogy *„annak gyümölcséből lakik jól testünk, és azzal fogunk jóllakni,”* amint a bölcs fogalmaz. Nemcsak másra lesz hatása, hanem ránk is, amit létrehoz, az visszatér. Mert ez a természete, mert így működik a világ, megmásíthatatlan tapasztalati tényként foglalja ezt össze a bölcs. És ez akkor is igaz, amikor bölcs beszédből jó gyümölcs születik, és akkor is, ha bolond beszédből rossz gyümölcs terem. Mind a kettő visszatér... A bölcs beszédének áldás a gyümölcse, a hiábavaló, romboló beszéd pedig vétket terem. Talán kérdés, hogy a felelőtlen, *„értelmetlen”,* fecsegő szavaink esetében hogyan lehet ez így. Úgy, hogy ezek a szavak egyrészt rólad kiállítanak egy bizonyítványt (pl. tök vicces ez a srác, mondják – de nem

is vesznek komolyan; vagy ez a nő az, aki állandóan csak beszél, és ezért pl. el fognak kerülni, stb...), másrészt téged magadat is formálnak. Minél kitartóbban élünk a szavakkal bolond módon, annál jobban részünkké válik a bolondság. Annál jobban azonosulunk egy szereppel, amiből nehéz lesz kibújni...

A szavaknak ez a hatalma nem kisebb hatalom, mint élet-halál kérdése: „*Élet és halál van a nyelv hatalmában, amelyiket szereti az ember, annak a gyümölcsét eszi.*” A szó lehet élet forrása, és halál okozója. Építhet és rombolhat, éltethet és pusztíthat. Az „ártalmatlan”. súlytalannak gondolt, odavetett szavaink is... van, hogy valakit gyógyítanak, és van, hogy mást összetörnek. A szó hatalom!

Ezért óriási jelentőségű, hogyan bánunk szavainkkal. Jóra vagy rosszra, életre vagy halálra adatott hatalom beszédünkben. Ezért lássuk, hogy mit tanít az építő, gyógyító, életet adó beszédről a Példabeszédek könyve!

II. Szavaink használata

Öt gondolat köré rendszerezve fejtem ki, amit a bölcs embernek a beszédről tudnia kell. Találjunk ezek közül egyet, ami a legjobban érint, zárjuk a szívünkbe a kapcsolódó bölcsmondást, és dolgozzunk azon a következő hetekben.

Beszédünk legyen őszinte és egyenes. Szavaink használatának elsődleges mércéje, hogy igazat mondunk-e. Az álnokról, a hazugról, a hamisról ezt olvassuk: „*Gyűlöletet rejteget a hazug ajak, és rágalmakat terjeszt az ostoba.*” Ennek a mondásnak az az érdekessége, hogy az első fele és a második fele az őszinteség hiányának két ellentétes oldalára mutat. „*Gyűlöletet rejteget a hazug ajak*” – aki szépen, finoman, lágyan beszél – de ez csak olyan hízelkedés, ami valójában gyűlöletből fakad. Jól tudsz hízelkedni, ismered a szó erejét, és eléred vele a célod. Miközben az illetőt nem tartod sokra, saját céljaid érdekében dicséred. Manipulálsz, és ennek érdekében használod a hatalmad, a dicsérő, az elismerő szó hatalmát. „*Rágalmakat terjeszt az ostoba*” – itt éppen az ellenkezője zajlik. Rosszat mondasz valakiről, akár tudatosan, akár csak szokásból továbbadva a hírt. Ugyanaz mozgatja, mint ez előzőt: egyéni érdek. A pletyka és rossz hír keltés romboló erejéről így beszél a bölcs máshol: „*A rágalmazó szavai, mint a jó falatok, behatolnak a test belsejébe.*” Mint a jó falatok... A pletykás, a rágalmazó olyan, mint az az ember, aki meglátja a finom falatokat, morzsákat, és azonnal bekapkodja. Halljuk és felcsipegetjük. Érdekes, édes, különleges... a hír. Majd elraktározzuk. A rágalmazó szavak behatolnak az emberbe, és ott maradnak. Van valaki, akit nem ismersz, hallasz róla valami rosszat, továbbra sincs vele semmilyen személyes tapasztalatod, de ha nevét hallod, azonnal eszedbe jut a rágalom. Erős a szó, de az a kicsi negatív gondolat, az a kérdőjeles kifejezés, ami hozzá benned kapcsolódik, az rágalom. Beszédünk legyen, először is, igaz, a valósághoz hű.

Beszéljünk keves(ebb)et. „*A sok beszédnél elkerülhetetlen a tévedés, de az eszes ember vigyáz a beszédre.*” Mivel a nyelv olyan nagy hatalom, ezért az, aki - saját esendőségével együtt - ennek tudatában van, visszafogja szavai áradatát. Ha tudjuk, hogy olyan könnyen vétkezünk beszédünkben („tévedés” - vétek), bántunk és ártunk a szavainkkal, akkor bölcs dolog megtartóztatni azt. Vajon tényleg szükségem van-e arra, hogy a beszédemmel magamra irányítsam a figyelmet, megszerezsem mások törődését? Vagy tényleg nekem kell-e beszédem által uralni másokat? Vagy tényleg el

kell-e mondanom mindig mindent, ami foglalkoztat? Azonnal kell-e válaszolnom, amikor hallok valamit? Nem lenne-e bölcsőbb először egy kicsit gondolkodni? A Példabeszédek rámutat a másik oldalra is: „*Még az ostobát is bölcsnek gondolják, ha hallgat, és értelmesnek azt, aki csukva tartja a száját.*” Ebben nem kevés ironia van. Még a bolond is bölcsnek tűnik, ha nem beszél sokat... te miért szaporítnád a szót? (Ill. a fiú a katonaságnál, akire olyan tisztelettel néztem... amíg meg nem szólalt)

Beszédünk legyen higgadt. „*A higgadt válasz elhárítja az indulatot, de a bántó beszéd haragot támaszt.*” A harag olyan, mint a tűz, a higgadt beszéd pedig kioltja annak lángolását. Amint a bosszús válasz felszítja a másik ember indulatának tüzet, úgy csendesíti le a megfontolt, nyugodt, józan beszéd az indulatot. A higgadt, türelmes beszéd erejéről egy meghökkentő képben is beszél a Példabeszédek könyve: „*Türelemmel a fejedelmet is rá lehet beszélni, és a szelíd szó a csökönyösséget is megtöri.*” Az eredeti szövegben így olvassuk: a szelíd, lágy nyelv a csontot is megtöri. A kép tehát meglepő: nyelv, amely csontot tör? De éppen ez adja az üzenet erejét, miszerint még a kemény vezetőt is megtöri a türelmes, higgadt, józan beszéd.

Beszédünk legyen kedves, gyógyító. Egyetlen ígét hozok a számos erre vonatkozóból: „*Lépes méz a kedves beszéd: édes a léleknek és gyógyulás a testnek.*” Lépes méz... amikor arra gondolsz, hogy milyen, amikor a méz selymes és lágy íze szétolvad az ajkadon (bár van, aki utálja a mézet...), azonnal érzed, milyen a gyógyító, támogató, megerősítő, kedves beszéd természete. Két dolog kell, hogy összekapcsolódjon ahhoz, hogy szavaink kedvesek legyenek: kegyelem és igazság. Az igaz szó kegyelem, jószándék nélkül lehet tördöfés; a kedves beszéd igazság nélkül hízelkedés. A kedves beszédű ember úgy nevezi néven a rosszat, a bűnt, hogy a másikat nem elítéli, földbe döngöli ezzel, sőt bátorítja, felemeli. Ugyanakkor nem fedi el az igazságot. A kedves beszéd így szolgál testi-lelki felüdülést. A méznek akkor is volt, ma is van gyógyító szerepe, ezért is jól választott a hasonlat: lépes méz a kedves beszéd.

Beszédünk legyen alkalmas, helyénvaló. „*Mint az aranyalma ezüstitányéron, olyan a helyén mondott ige. Mint az aranyfüggő és a színarany ékszer, olyan a bölcs feddés a szófogadó fülnek.*” A megfelelő szót, a megfelelő időben – ez a bölcsesség lényege. Nem az a kérdés, hogy igaz-e, amit mondani készülök, hanem az, hogy mikor, hol, hogyan mondjam azt. Figyeljünk a képre: mint az aranyalma ezüstitányéron – az aranyalma valamilyen dísz tárgy. Mint az aranyfüggő és a színarany ékszer – egy gyönyörűen megmunkált, művészi szépségű ékszer van a szemünk előtt. A helyén mondott szó ebben a képben összekapcsolódik a művészi megmunkálás finomságával, gondosságával, precizitásával, valamint a műalkotás értékességével és vonzerejével. És valóban erről van szó, igazat mondani nem nehéz, de a megfelelő időben, a megfelelő módon szólni művészet. Megfontoltságot, átgondolást és figyelmet igényel. Sokan elégedetten mondják magukról: ami a szívemen, az a számon. Ez a fajta „őszinteség”, mert annak nevezik, sokkal inkább bolondság, mert az ilyen embernek fogalma sincs a helyén mondott szó szépségéről, hasznáról. Elronthatsz valamit azzal, hogy rosszkor mondod, amit mondasz. Lehet, hogy öröme van – de fel tudod mérni a másik ember helyzetét, és képes vagy-e arra, hogy magadban tartsd az öröme, mert a másiknak nehézsége van? Lehet, hogy valami feszít, valami teher van rajtad – de biztos, hogy azonnal ki kell adnod, megfontolás és a másik ember helyzetének átgondolása nélkül? Lehet, hogy megláttál valamit, de biztosan azonnal figyelmeztetni kell a testvéreidet?

Vajon kész rá, hogy befogadjam, amit mondanod kell? Persze lehetséges, hogy nem elhamarkodottak vagyunk, hanem elkésünk. Már régen ki kellett volna mondani, de te csak halogattál. A bölcs ember elég erős, hogy ne mondja, amíg nem jön el a megfelelő pillanat, és elég erős, hogy kimondja, amikor eljött az idő. Van, akinek nincs bátorsága mondani, amikor mondani kell. Van, akinek nincs ereje nem mondani, amikor hallgatni kell. És honnan tudhatom, hogy mikor kell mondani és mikor kell hallgatni? A különbségtétel művészete a bölcsesség.

Őszinte beszéd, kevesebb beszéd, higgadt beszéd, kedves beszéd, és az alkalomnak megfelelő beszéd – válaszsd ki, hogy melyik területen szükséges növekedned. Zárd szívedbe a kapcsolódó bölcsmondást, forgasd magadban, hordozd imádságban. Ugyanakkor azt is érezzük, hogy ezek összetartoznak. Hogy van valami közös gyökér, és lehet, hogy az egyik tanács inkább megszólít, mint a másik, de ha a gyökérben nincs változás, úgy a gyümölcs sem lesz más. Megfontoltság, visszafogottság, türelem, szeretet – ezek ott állnak mindegyik bölcsmondás mögött. Ezért végül tekintünk mélyebbre, szavaink forrására.

III. Szavaink forrása

Hogyan változhatunk a beszédünkben? Egy ideig gyakorolhatunk önfegyelmet, de egyszer csak kirobbanunk, és oda a higgadság. Rávehetjük magunkat a kedvességre – de vajon mennyire lesz az így igazi, és meddig bírjuk ezt? Egy másik kérdés pedig, hogy ha a Példabeszédek szerint a szavak bölcs használata élet is, vajon mire jutunk, ha ragaszkodunk az igazsághoz, a szelídséghez, a kedvességhez, ha visszatartjuk a beszédünk és figyelünk a másokra. Nem az a következménye ennek, hogy a világ farkastörvényei szerint eltipornak?

Ezekre a kérdésekre csak úgy nyerünk választ, ha megértjük szavaink forrását. „*Színeziüst az igaz ember nyelve, a bűnösöknek a szíve is keveset ér.*” Ebben a mondásban a nyelv, beszéd és a szív, az ember bensője párhuzamban állnak. A bölcs tanítása szerint szavaink elválaszthatatlanok szívünktől. A forrás határozza meg, hogy mi fakad fel. A beszédünk, akár jó gyümölcsöt terem, akár rosszat, a szívünket, a bensőnket, a lényünket mutatja meg. Még tömörebben: amit mondunk, az vagyunk. Egy utolsó bölcs mondás szerint: „*Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj.*” Így foglalja össze Jézus a lényegét. A jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa rossz gyümölcsöt. A jó ember jó kincséből jót hoz elő, a gonosz a gonoszságból gonoszt, mondja Jézus. Mit jelent ez konkrétan?

Az első, hogy ha tényleg változtatni akarunk a beszédünkön, elismerjük, hogy ez sokkal többet kíván, mint amit önfegyellemmel, figyelemmel elérhetünk. Nekünk kell változni, mert velünk van a baj, a szívünkkel, a lényünkkel, nem a beszédünkkel. Ezért próbáld meg a beszédedben felismert gyengeséget összekötni bensőddel! Hogyan függ össze a hamis beszéd, a türelmetlenség, a fecsegés és bőbeszédűség, a rágalmazás, a bántó nyelv azzal, ami benned lakik? Például lehet, hogy azért vagyok elhamarkodott, mert nem tisztetem a másikat, büszke vagyok? Lehet, hogy azért nem vagyok őszinte, mert a szívem fő indítéka a haszonszerzés, és ennek rendelem alá a beszédem? Lehet, hogy azért nem tudok kedvesen és gyógyítóan szólni, mert magam is telve vagyok keserűséggel, bánattal? Lehet, hogy azért nincs erőm kimondani az igazságot, amikor

meg kellene tennem, mert mindig csak az irányít, hogy mások szeretetét megszerezsem?

Amint megismered az ige tükrében nemcsak a viselkedésed, hanem a szíved, felismered, hogy szabadítóra, gyógyítóra van szükséged. Ez pedig nem más, mint Jézus Krisztus, akinek gyógyító szavai szeretettel és igazsággal teli szívéből fakadnak. Ha nem ismered őt, kezd el tanulmányozni a szavait, olvasd a Bibliát. Amint megismered, meglátod, mennyivel több, mint tanító. Nem tanácsokat ad, hanem Úrként és Szabadítóként jelenik meg, és kész belépni az életedbe. Megbocsátja hiábavalóságaink, eltörli hamisságunk, biztosít szeretetéről, átformálja a szívünk, a lényünk. Amikor igazságot, szelídséget, önmegtartóztatást, kedvességet, higgadtságot szeretnénk begyakorolni a beszédünkbe – akkor jutunk valóban előre, ha magát, Jézust „gyakoroljuk be a szívünkbe”, azon a ponton megnyílván előtte, ahol felismerjük lényünk bűnös és sebzett voltát.

És végül egy kérdés maradt: lehetséges-e ilyen beszéddel, ilyen szívvel valamire jutni? De itt nincs más válasz, mint hogy Jézus visszakérdez: mire szeretnél jutni? Mert a végső kérdés nem bármilyen relatív eredmény ebben az életben, hanem az, hogy kiéi vagyunk? Kihez tartozunk? Mivel telik meg a szívünk? Ne feledjük, a bölcsesség kezdete az Úrnak félelme! ÁMEN!

Lovas András